

SLOVENSKI UČITELJ.

Glasilo
krščansko mislečih

učiteljev
in vzgojiteljev.

VERI, VZGOJI, PODOBU.

Letnik I.

V Ljubljani 15. februarja 1900.

Št. 4.

Ali ima cerkev kaj pravice do šole?

Naših dneh je v šolskem vprašanju in gibanju učiteljstva na Slovenskem postalo merodajno geslo: „svobodna šola — svobodni učitelji“. Ta publicā odmeva zopet in zopet s socijalistiške jungovske in liberalne strani. V njej se išče rešitev vsega zla. Ker nam označene besede jasno kažejo tir, v katerem se bode vršilo sedaj delovanje nasprotnikov krščanske šole, je treba, da si te navidez lepe in duha mameče besede natančneje ogledamo.

Nekaj svobode pri poučevanju, in prostega gibanja pri obravnavanju šolskih predmetov si pač želi vsak učitelj. Zlasti v naših časih, ko država pri šoli in vzgoji določuje najmanjše malenkosti, ko se vsipljejo prave plohe odlokov, ukazov, odredb, inštrukcij in drugih predpisov na podrejena šolska oblastva, bi bilo zelo želeto, da se napram tej birokratiški šabloni nekoliko bolj povdarja individualna svoboda. Saj ima učitelj v sedanjem učnem sestavu, ko mu je na desno in levo strogo določena in zagrajena pot, le malo priložnosti vresničevati *svoje* nazore in vporabljati *svojo lastno* metodo. Država misli in vzgojuje mesto njega, on pa je njen organ, ki mora lik stroju mehanski izvrševati, kar se mu predpisuje.

Toda klic o „svobodni šoli“ ni naperjen proti duhomornemu birokratizmu, saj se mnogim ta jarem zdi tako sladak in vabljev, da se celó vnemajo zanj; bojni klic je marveč naperjen proti — cerkvi in njenemu vplivu na

šolo. Pod blestečimi frazami, s katerimi se opeva in proslavlja „svoboda“, se skriva framasonsko načelo: *ločitev cerkve od šole*.

Naši nasprotniki o cerkvi vedno govoré, kakor o nepoklicani vrinjenki, ki v šoli nima ničesar opraviti. In njihovi dokazi? Ti so navidez kratki in jasni. „Pope, ti imaš crkvo, a ja imam školu, nastojmo svaki svoje, pa čemo biti prijatelji.“ Tako „Učit. Tovariš“ v drugi letošnji številki. Mi pravimo da, tako bi vtegnili biti, ako bi bile v šoli samo — lesene klopi in štiri bele stene. Toda tamkaj se zbira *krščanska deca*, da se poučuje in vzgojuje. In vtisi, ki jih ondi dobi, so večjidel odločilni za vse življenje. Zato učitelj ne more biti v šoli neodvisen, samovoljen gospodar, temuč vesten izpolnjevalec svojega poklica, ki ga mora izvrševati v duhu svete cerkve in krščanskih starišev. — Cerkev pa ima *po božjem pravu* dolžnost in pravico, skrbno čuvati krščansko vzgojo otrok, torej vplivati tudi na šolo, kjer se ta vzgoja vrši skozi dolgo vrsto let.

Resnico naše trditve lahko dokažemo vsakomur, ki ima še nekaj krščanskega prepričanja in — malo doslednosti.

Cerkev je prejela neposredno od svojega božjega ustanovitelja oblast in dolžnost, podučevati vse ljudi. Izveličar je namreč rekel svojim apostolom predno je odšel v nebo: „Pojdite in učite vse narode, krščujte jih v imenu Očeta, Sina in svetega Duha in učite jih izpolnovati vse, karkoli sem vam zapovedal.“ S temi besedami ji je izročil vse ljudi, nizke in visoke, revne in bogate, odrasle in otroke, da jih vzgoji za nebesa, ker so vsi poklicani v večno življenje. — Najnežnejši del Kristusove črede, pa so otroci. Tem mora veljati največja skrb svete cerkve, ker so najvzprejemljivejši za nauke, in ker se v poznejšem življenju često ne more več popraviti to, kar se je zagrešilo v mladosti.

Toda ali se ne more pouk v verskih resnicah vršiti zunaj šole, recimo v cerkvi? Ali ni zadosti, da se vpliv cerkve omeji na krščanski nauk, ako se že ta v šoli trpi? Drugam vsaj se cerkev nima vmešavati! — Tako navadno vgovarjajo nasprotniki krščanske šole. — Vprašamo le, kakšen vseh bi imela vzgoja, ki bi se gojila na imenovani način? Služila bi edino le *bresversteu*. Kajti to lahko izprevidi vsak, da je ložje podirati nego zidati. Liberalni ali socijalistični učitelj bi imel v taki „svobodni šoli“ priložnosti dovolj, korenito iztrebiti iz src mladine „vse predsodke“ in „omejenosti“, ji vcepiti „očiščene nazore“, širiti „pravo prosveto“ in z drugimi lepimi pretevezami mladini izruvatı vero iz srca, zlasti ako vé, da se mu od višje oblasti ni bati nikake kazni. — In kaj naj potem stori duhovnik z nekterimi urami verskega pouka, bodisi v cerkvi ali v šoli? — Ali naj mar gleda, da bode mladino potem, ko je iz šole odpuščena, in so ji že zatrte dobre kali, da jo bode potem zbiral okoli sebe in jo navajal k verskemu življenju?

Krščansko prepričanje je to, da mora biti verski pouk podlaga vsemu drugemu pouku, ker je najbolj važen. Učeni ne morejo biti vsi otroci, nekteri si pridobé več znanja, drugi manj, *a dobri, pošteni kristjani morajo biti in so tudi lahko vsi*. Zato mora tudi pouk v drugih strokah biti tako vravnan, da versko vzgojo podpira in izpopolnuje, nikar da bi ji nasprotoval.

In ker je *cerkev* tista oblast, kateri je božji Izveličar izročil vzgojo otrok, zato mora zahtevati poroštvo, da se pouk na javnih šolah vrši v njenem duhu. Ta vpliv ji gre po *božjem pravu*, in ni družega, kakor del njenega poslanstva, ki se razteza na vse ljudi. — Zelo omejen je torej, kedor presoja te cerkvene zahteve zgolj s strankarskega stališča, češ, da so „das letzte Aufflackern einer absterbenden Partei“. Pravice cerkve do šole so vtemeljene v njenem bistvu, in cerkev se jim ne more nikdar odreči.

Vsa smela predrznost nasprotnikov, ki sedaj kličejo cerkvi: „hands off od šole“, se nam razkrije, ako se nekoliko ozremo na *sgodovinsko razmerje*, ki je doslej vladalo med šolo in cerkvijo. V nekem odloku pruske protestantovske vlade, iz leta 1854., je to razmerje dobro označeno z besedmi: „Šola je hči cerkve in pomočnica družine.“ *Hči cerkve* — v teh besedah je izraženo, da je cerkev prva šole ustanovljala, pa izražena je tudi vsa ljubezniva skrb, s katero je šole vedno negovala. Naj jo sedaj obrekujejo sovražniki njeni, da je sovražnica ljudske prosvete, te resnice ne bodo izbrisali iz povestnice, da je skozi vso krščansko dōbo do srede 18. stoletja *edina* skrbela za šole in jih vzdrževala, da je bila pa tudi še pozneje, *do naše dōbe*, v najtesnejši zvezi z njo. — Vsled tega ima cerkev do šole *sgodovinsko pravico*, ki se opira na dolgotrajno dōbo osemnajstih stoletij.

Kako se razmerje med šolo in cerkvijo vravna v posameznih državah, to spada v področje višjih oblasti. V nebistvenih stvareh cerkev rada odjenja, da se le njene bistvene pravice ne kršijo. Vplivu na šolo in s tem na krščansko vzgojo otrok pa se ne bode odrekla nikdar, kakor tudi njeni sovražniki ne bodo jenjali ji ravno v šoli izpodkopavati tla. Dobro namreč vedó, da je od *šole odvisno, bode li človeška družba krščanska ali nekrščanska*.

Slovenski učitelj.

(Pisma prijatelju.)

III.

Ljubi prijatelj! Čudno se Ti je zdelo, ko si prebral v 2. števil. „Učiteljskega Tovoriša“ članek „Učitelj in duhovnik“, kjer pride pisatelj do malo duhovitega sklepa:

„To so torej vzroki, iz katerih je učiteljstvo v liberalnem taboru. Ako objektivno sodite, nam tega ne morete zameriti; vsak je samemu sebi najbližji.

Zato je tudi zaman vaše prizadetje, nas zvabiti v svoj tabor! Učiteljstvo stoji z malimi izjemami — enega duha in ene misli, združeno. Težko se vam bo posrečilo, razdružiti nas in to gotovo toliko časa ne, dokler nas veže vez, kateri se pravi — beda! Beda je, katera nas *sili* k edinosti. Enak pojav nam kaže zgodovina različnih narodov. Dokler je bil kak narod v hudi stiski, so bili vsi njegovi udje edini, le obilnost in razkošje jih je napravilo malomarne, mehkužne in needine. Zatorej vam dajemo dober svet: *Preskrbite*

nam mastnih, pa zelo mastnih plač, in prepričali se boste, da boste s tem zelo, zelo razmajali vez, katera nas druži sedaj! Dokler pa ostane učiteljstvo v takih razmerah, kakor je še sedaj — ne opravite z učiteljstvom nič.“

Uredništvo je dostavilo, da se ne strinja s takimi mislimi. In prav je melo. Po mojem mnenji bi bilo pa še bolje, da bi bilo vrglo uredništvo dotični članek v — koš, in tako samo sebe v javnosti obvarovalo blamaže. Vsakega, ki ima količkaj moštva v sebi, moralo je biti sram, ko je to bral. Za mastne plače naj barantamo s svojim mišljenjem in prepričanjem! Pač žalostno, ako je samo ta ideja tista trdna vez, ki spaja učiteljstvo v nepredorno falango! Jaz mislim, da so bile pač druge ideje, ki so učiteljstvo združile v veliko stanovsko organizacijo. Učiteljstvo je spoznalo, da atomizirano ne doseže veljave, ni ugleda, ki mu gre po stanu, izobrazbi in številu. Ono je čutilo, da le v organizaciji more vspešno skrbeti za lastno strokovno izobrazbo ter napredek narodne šole. Seveda je organizovano takoj tudi spoznalo, da more vspešno pričeti tudi akcijo za zboljšanje svojega gmotnega stanja. Glas posameznikov se zgubi, klic celega organizovanega stanu je pa dovolj močan, da se razlega povsod, in pride tudi do ušes onih, ki sodijo v naši gmotni usodi. Učitelji bi bili nespametni, ako bi te prilike ne porabili. Prav tako!

Iz tega pa še ne sledi, da bi moralo organizovano učiteljstvo biti v službi liberalcev.

Prvi organizatorji gotovo niso imeli tega namena. Ali je stremljenje sedanjih voditeljev umerjeno res po zgoraj označenemu načelu: Dajte nam mastnih služb in mi bodemo služili liberalcem v politiki in v vsem drugem? Ako je tako, zašlo je učiteljstvo na strankarska usodna pota, ki ga morajo končno privedi v — pogubo. Mi se ne smemo vdinjati nobeni stranki, najmanj pa oni, katere stremljenje je škodljivo slovenskemu narodu.

Borimo se za krščansko in narodno šolo, za boljšo svojo gmotnost in ravnopravnost, nikdar se pa ne vežimo na posamezne stranke z nenaravnimi „zakoni“, kakor se je to zadnje čase zgodilo. V borbi za naše idejale lahko podpiramo stranke, ki podpirajo naše težnje v celem obsegu, nikdar si pa ne smemo dati vezati rok in mašiti ust. Za grehe strank ne smemo biti slepi.

Povsod govorimo o svobodi, vedno se trgamo za njo, na drugi strani pa lahkomišljeno in brez vse potrebe zapravljamo še tisto svobodo, ki jo imamo. Mislim, da lahko nastopamo nekoliko samostojneje, ne pa kakor prilepki političnih strank in držeč se škrijcev strankarskih voditeljev. Brez sramu se ponujati drugim strankam: Dajte nam mastnih služb, pa smo vaši! to ni lepo! Tako ne govoré in ne delajo *možje!*

V borbi za zboljšanje gmotnega stanja ne smemo zavreči svojih idejalov, da ne postanemo drugim v zasmeh in zaničevanje!

Tvoj Fran.

Učiteljica in javnost.

2. Na višini kulture.

Ako so bile gospodične učiteljice toliko prijazne in potrpežljive, da so prebrale naš prvi članek, se jim je morda zazdelo, da smo mi grozno „nazadnjaški“. Saj je sedaj v modi, da se vsak odločno krščanski spis takoj zavrže, ker „ne ustreza novodobnim zahtevam“. Nad nami je sodba hitro izrečena. Kak puhloglavi salonski junak nas opazuje z monokljem in takoj najde, da smo mi čisto neizobraženi ljudje, ki nimajo pojma o nobeni kulturi; o modi že celo ne razumemo ničesar, in da bi mi inteligentnemu ženstvu celo smeli dajati navodila za javne nastope — hū, to je pa že kar nečuvono! Saj poklicani voditelji ženstva so le oni, ki imajo svojo izobrazbo iz gledišča in iz jednega, k večjemu dveh naprednih časopisov, gospodiči, ki diše po eau de Cologne in tako samozavestno in graciozno višjejo svoje brčice ter znajo tako mehko reči s finim poklonom: Izvolite, dražestna gospodična . . .

No, pa ravno tako nerodni nismo. Sicer se morda res ne znamo tako elegantno kretati, kot ta ali oni naš napredni tovariš, a mi iz svojega „mračnega“ koticčka vendarle bistro opazujemo svet in tudi v svetovnem slovstvu morda nismo tako neizvedeni, kakor sodi ta ali oni. Kultura ali omika nam pomeni gotovo stopinjo v umskem in nravnem razvoju človeštva. Ta stopinja more biti višja ali nižja; ta omika je lahko bolj zunanja ali pa bolj duševna in globoka. Predno stopimo s svojimi lastnimi nazori pred slovenske učiteljice, zdi se nam primerno, da jim opišemo na kratko razne struje in stranke, ki v novodobni kulturi delé izobraženo ženstvo v različne — skoro bi rekli — na boj urejene armade.

Začnimo kar z najhujšimi Amaconkami! Najradikalnejše so gotovo tako zvane zagovornice „ženskih pravic“ (Frauenrechtlerinnen). V njihovih spisih živé ideje francoske revolucije, katera je prevrgla dotedanji državni red in proglasila „splošne človeške pravice“. Vsi ljudje so jednaki, vsaka nejednakost je krivica, svoboda je last vseh ljudij, nihče nima pravice do večje politične veljave, nego njegov sodržavljan. Te nauke so zanesle zagovornice „ženskih pravic“ v žensko vprašanje in trdijo, da je žena v vsem čisto jednaka možu in da je največja krivica, če si moški spol prisvaja nadoblast v javnem življenju. Krivično se jim zdi, da so državni poslanci le moški. Če so vsi ljudje jednaki, morajo se voliti v vse zastope tudi ženske! Krivično se jim zdi sploh vse, kar daje moškemu kako prednost. Zato se hučujejo tudi nad običajnim sklepanjem zakonov, ker si „krivični“ moški prisvajajo pravico, da si izbirajo neveste in jih snubijo. V pravični družbi bi morala dekleta imeti tudi pravico, da si svobodno izbirajo žene in jih snubijo pri njihovih stariših. Pa glejte: vkljub vsem revolucijam devetnajstega stoletja, vkljub vsemu napredku znanosti, mode, tehnike in prometa se trmoglavi moški rod neče ponižati, neče pustiti svoje krivične nadoblasti, neče ženskemu spolu priznati ravnopravnosti. Zato pa so izdale zagovornice „ženskih pravic“ geslo: „Boj moškemu spolu!“ Izpodrivati se morajo moški iz

služb, dokazati se mora, da so ženske jednako ali še bolj izobražene, nego moški, pokazati se mora svetu, da so bolj delavne, bolj sposobne za delo, bolj pametne in podjetne, bolj nadarjene in bistroumne. Z uma svitlim mečem v boj zoper nasilnike, v boj, ki se mora končati z zmago ženskih pravic, s popolno ravnopravnostjo! Tiransko moško bitje se mora umakniti iz javnosti, da zasedejo njegova mesta doslej krivično zatirane Evine hčere!

Ti nauki ugajajo marsikateri moderni ženski. Ne preišljajo mnogo o istinitih potrebah življenja, napojene od čudnih nazorov sedanjega romanopisja, katero izrablja vsa sredstva, da se laská strastem in samoljubnosti, lahko propadejo v to stremljenje. Saj jih je mnogo iztrganih iz mehkih нравnih vezij domačega življenja, pahnjene so v svet, da si same iščejo kruha, in ker jim zapira pot do zaslužka moški, ki je zato vstvarjen, da se v boju za obstanek bori za zaslužek, čutijo svojo omejenost in se je hočejo iznebiti s takimi protinarravnimi zahtevami. A ne dolžimo ženskega spola, ki je proti svoji volji prišel v družabne razmere, ki ga stavijo moškemu nasproti kot konkurenta, mi dolžimo v prvi vrsti moške, ki so krivi, da je tako daleč prišlo. Najhujših člankov v raznih ženskih listih niso napisale ženske, ampak brezvestni moški, večinoma blazirani mladiči, izprijeni do dna duše . . .

Nravna stran te stranke se kaže jasno v tem, da zametuje zakramentalno zakonsko zvezo. V tem oziru bodi žena — svobodna. K večjemu civilni zakon, ki se sklene pred županom ali okrajnem glavarjem kot navadna pogodba, se še priznava. Pogodbo pa sme svobodno razdreti, kdor jo je svobodno sklenil, saj pri pogodbah odločujejo le slučajni interesi. Kako družinsko življenje sledí iz teh nazorov! Povzdigniti se hoče žena nad naravne zakone — in s tem izgubi varstvo, katero ji daje naravno pravo. Iznebiti se hoče blagih vezij, v katere jo z mehko milostno rokó veže cerkvena oblast — in s tem izgubi eksistenco v nerazdružnem zakramentalnem zakonu, katerega varuje in brani katoliška cerkev. Pa o tej velevažni točki ženskega vprašanja bomo še slovenskim učiteljicam, ki se zanimajo za pravice ženskega spola, več pisali v naslednjih člankih. Za sedaj smo označili le skrajno smer sedanjega ženskega gibanja — ženo v boju proti moškemu.

Preidimo k drugi stranki, ki se dandanes trudi, da si pridobi ženstvo. Mi vemo, da naše učiteljice nimajo prav nobenega stika s to stranko, a vedeti morajo vse, ker morajo skrbeti za blagor izročene jim ženske mladine. „Na višini novodobne kulture“ moramo omenjati socijalne demokratinje.

Zagovornice „ženskih pravic“ se boré proti moškim, socijalne demokratinje pa se boré skupno s svojimi sodrugí, da se razbije in razruši ves krščanski moralni red. Človek jim je le razvita žival, neka višja opica. Zato pa med možem in ženo ne poznajo nobene višje zveze, nego je ona, ki izvira iz telesne, živalske narave. Njih zahteva je — svobodna ljubezen. Vsak sme občevati z drugim, kakor hoče, in dokler hoče. Mož in žena živita skupaj, dokler je obema prav; kadar se naveličata, gresta narazen in skleneta druge zveze po popolni samovolji. Kaj pa z otroki? Te mora vzgajati država na skupne stroške. Če je razdrta zvestoba med možem in ženo, tudi ni več mogoča zvestoba očeta in matere do otrok. Zakonska zveza v našem smislu

jim je neznosno breme, katero se mora otresti v prihodnji socijalno-demokratski državi.

Ali se vam gnusi ta nauk in nam zamerite, da vas nadlegujemo ž njim? Mi ga vam moramo razlagati, ako hočemo stati „na višini kulture“. Saj je mnogo učiteljev v Avstriji socijalno-demokratskega mišljenja; saj se je na slovenskih tleh ta nauk že odkrito učil in je mnogo mnogo nesmrtnih duš pogreznil v blato pregrehe. Saj se je pri nas dogodilo, da je nastopil duhovnik na ljudskem shodu, in ko je izrekel besedo „duša“, so zahreščale socijalne demokratinje s hripavim glasom: „Kaj govori far o duši?“ Saj smo pri nas doživeli, da so sodrugi in sodruginje opljuvali moža, ker je na njih shodu izrekel besedo „Bog“. Saj se je pri nas glasilo slovenskega ženstva pridružil kot glavni sotrudnik in faktični urednik voditelj jugoslovanske socijalne demokracije, kateri v nekem članku pravi: „Ženska čuti strastno poželenje po ljubezni, toda pokazati ne sme tega, ker bi bilo nasprotno „običaju“. Nravni zakoni so mu „oziri“. „Pristna ženska potrebuje ljubezni za življenje. Da, baš za to se gre. Razmere treba ustvariti, v katerih se ne bode ženska samo v posebno ugodnih okoliščinah lahko možila, temveč v katerih bode lahko ljubezni našla in ljubezen vračala. Gre se za to, da se povrnejo ljubezni oropana prava.“¹⁾ Jako previdno se je tu izrazil voditelj jugoslovanske socijalne demokracije in podlistkar „Narodov“. Saj ja na „Slovenko“ naročenih mnogo krščanskih učiteljic, katerim se sedaj še ne more povedati vse tako, kakor si socijalni demokrat misli... Socijalno-demokratske žene so odkritosrčneje od njega. Na Francoskem so skrunili cerkve pred tridesetimi leti. Dne 14. maja l. 1871. je socijalno-demokratska „dama“ stopila na prižnico v cerkvi St. Nicolas des Champs in je govorila o tem, da so otroci v zakonu poleg cesarjev najhujše zlô na svetu, in da so zakonske žene v krščanskem smislu predolgočasne in predrage. Z iste prižnice je za njo končala druga „dama“: „Zakon je največja zmeta v sedanji družbi. Vsaka omožena žena je sužnja. Ali hočete biti sužnje?“ „Ne, ne, ne!“ so kričale socijalne demokratinje.

Tako se govori in dela — na višini kulture.

λ.

LISTEK.

Mozaik.

Vvod.

Slovenski učitelji poznamo svojo preteklost premalo. Obloženi z vsakdanjim delom, boreči se za svojo gmotnost in vdeležujoč se časovnih borb, nimamo časa ozirati se v našo minolost, v „žalostno dobo stanovske revščine, odvisnosti in zaničevanja“. Ker je nam ona doba narisana veliko pretemno in odurno, in ker smo navajeni misliti in soditi, da je bila

¹⁾ „Slovenka“. 1899. Str. 443.

ona doba le velika mučilnica našega stanu, nečemo ubijati svojega duha z groznimi slikami svoje zapuščeniosti, bojimo se brskati po prašnih listih, revnih ostankih zgodovine svojega stanu, da ne bi našli kje kak žalosten fragment iz davnih časov, ki bi morda na videz oblatil naš stan.

Ogibajoč se žalostnih fragmentov davnih časov, prepuščamo isti hip pozabljenosti svetle slike iz one dobe in velekulturna dela naših prednikov.

Navajeni smo misliti, da je bilo pred nami vse slabo, ljudje, ki so zastopali naš stan, pa kake propalce, ki niso bile za drugo rabo. Svoje prednike tiramo v pozabljenost, sebe pa precenjamo. Kažoč na odlične sedaj živeče može svojega stanu, vzbujamo sicer spoštovanje sodobnikov, a redimo tudi svoj ponos, ki pa prehaja, žal, dostikrat v nervozno občutljivost.

Ej, ali smo šele mi vstvarili naš stan? Ali mi prvi širimo med slovenskim ljudstvom luč omike? Nikakor tovariši! Vrnimo našim prednikom, kar je njihovega! Kar se nam zdi, da so storili slabega ali za naš stan žaljivega, odpustimo jim prostodušno, zakaj bili so otroci svoje dobe, živeli so v času, ko so vladali drugačni nazori kakor sedaj, ko so bile druge potrebe, kot jih imamo sedaj, a prilike za svojo izobrazbo ni bilo tolike, kot smo je imeli in jo imamo mi. In vse, kar se nam zdi sedaj poniževalno, sramotilno, takrat v resnici ni bilo.

Dasi nam pisana zgodovina ni ohranila kdove koliko veselih strani iz naše preteklosti, vendar je imel učiteljski stan veliko odličnih, požrtvovalnih, domoljubnih mož, ki so vse storili, da ohranijo naš slovenski rod, da potegnejo slovenskega oratarja iz silne nevednosti, v kateri je tičal.

Navadni zgodovinar beleži le velike dogodke, ki zapuščajo v času neizbrisljive sledove, malih krajevnih stvari ne vidi, ali se mu jih ne zdi vredno zabeležiti, dasi ravno ti preobrazujejo ljudstvo posameznih okrajev.

Česar pa ne stori zgodovina, stori ljudstvo samo. Dobra dela, ki vsled svoje navidezne neznatnosti niso našla milosti v očeh zgodovinarja, da bi jih zabeležil v povestnici, zabeležilo si je hvaležno ljudstvo v svojih srcih, ter jih ohranilo v ljudskem izročilu, katero se poslej, skromno sicer, podeduje od roda do roda. Tako si je ohranilo naše dobro, skromno slovensko ljudstvo v dobrem spominu može, ki so nekdanj v drugačnih, težavnejših razmerah kot sedaj mi, razširjali omiko in naobrazbo med našim narodom, in tako pripravljali pot nam.

Mi moramo spoštovati te može, njihov spomin pa ljubiti in skrbno negovati, zakaj vredni so našega občudovanja, spoštovanja in ljubezni.

Ej, da vidimo te može! Jasnega obraza, veselih lic, ljubeč svoj rod, ljubeč omiko in napredek, popuščali so rokodelstva, službe in so poleg drugih stanovskih dolžnosti žrtvovali svoj prosti čas in mnogokrat tudi denar, da omikajo narod. To niso bili možje, ki so se dalj časa pripravljali za ta poklic. Za učitelje jih je napravila ljubezen do nevednega ljudstva, ljubezen do omike, železna volja razbiti spono grozne nevednosti, v katerih je tičal in ječal naš narod v posameznih krajih. Bili so ljudje različnih stanov, različne naobrazbe, ki so zbirali slovensko mladino okoli sebe in otvarjali šole v majhnih zaduhlih sobah kmetjskih hiš, v praznih shrambah župnišč in mežnarij. Ej, ti prostori niso bili nikakor vabljivi. V temnih, zaduhlih, tesnih, napolnjenih prostorih so z navdušenjem ucepljali mladini, ki so sedaj naši očetje in dedje, najpotrebnejše nauke čitanja, računanja in pisanja in nam postavili temelj, iz katerega sedaj veličastno vstaja velika zgradba splošne narodne omike.

Po stanu so bili naši predniki kaj različni. Tu je razumen krojač zbiral vaško mladež okoli mize, tam je doslužen vojak, ki ni imel več doma, za majhno odškodnino prodajal otrokom svojo znanost, drugje je bil zopet orgljavaec priden šolnik. V dostih krajih so bili pa naši duhovniki, — katerim

nekateri nikakor nočejo priznati zaslug za probujo ljudstva, — tisti, ki so dostikrat na svoje stroške odpirali šole in sami podučevali otroke, ali so poiskali zmožnih ljudij in nagovarjali ljudstvo, da je odpiralo šole.

To so bili naši predhodniki, ti so trebili trnjevo pot, katero hodimo mi, ki pa bi bila veliko slabša, ako bi ne bilo požrtvovalnih naših prednikov, ki so orali zaraščeno ledino.

Tem možem smo slovenski učitelji dolžni veliko hvale. Njihovega truda jim nikakor ne moremo poplačati, zakaj velika večina jih je že zdavnaj pod zeleno rušo, drugi pa, ki so delovali še v naši dobi ter so se umaknili prostovoljno ali pa prisiljeni po časovnih in krajevnih razmerah, v svoji skromnosti od daleč s srčnim zadovoljstvom opazujejo, kako čvrsto poganja ono seme, ki so ga polagali tako skrbno v ljudsko dušo, ti ne potrebujejo nikakega plačila, nikake hvale, zakaj največje plačilo je pač zavest, da njihovo delo ni bilo brezvspešno in da se sedaj skrbno nadaljuje. Poplačati jih ne moremo, pač pa jim moramo dati zasluženo priznanje. Njih spomin moramo ohraniti, obvarovati jih moramo pozabljenosti in pokazati jih sodobnikom: glejte, ti so bili pionirji omike! Ti so nam pripravljali pota v zadnja gorska zakotja, ti so zanesli med naše ljudstvo neugasljivo hrepenjenje po omiki. To so bili *naši* učitelji.

Poiščimo in zberimo vse, kar je ostalo lepega ohranjenega o naših prednikih. Prepišimo zapuščene listine, ki se nahajajo po arhivih, zberimo liste, na katerih so beležili znamenitejša svoja dela v obliki pisem ali zapisnikov naši predniki sami, zapišimo ono, kar si je ohranilo hvaležno ljudstvo v svojih srcih o učiteljih, ki so v šoli in zunaj šole zapustili trajen spomin svojega velikega duha z neumornim, nesebičnim delovanjem v blagor slovenskega ljudstva.

Ko bomo imeli v rokah vso povestnico odličnih naših prednikov, zginilo bode ono malenkostno naziranje o njih in nas, in ona prevzetna, domišljava, malomestna inteligenca ne bode mogla več z vihajočimi nosovi praviti izmišljene anekdote o zastopnikih našega stanu, naš ponos bode opravičen, zakaj kazali bomo lahko na povestnico svojega stanu.

Iz te knjige bomo crpali veselje in vnemo za neutrudljivo delovanje v šoli in zunaj šole. V tej knjigi, ki bode pripovedovala tudi o telesnem in duševnem trpljenju naših prednikov, dobivali bomo tolažbe ob dnevnih stiske in trpljenja.

Spomin naših prednikov naj živi!

Podgoričan.

D o p i s i.

Iz logaškega okraja. († Ivan Kernc.)
Stojimo ob novem grobu, v katerega so položili zemeljske ostanke enega najblažjih mož logaškega okraja, dragega nam tovariša g. Ivana Kernca, nadučitelja v Gorenjem Logatcu. „Slovenski učitelj“, sprejmi te vrstice v trajen spomin temu uzorniku slovenskega učiteljstva z iskreno željo, da bi pač ne bilo treba pogosto poročati o smrtnih žrtvah med slov. učiteljstvom.

Ivan Kernc se je porodil v Gorenji vasi pri Ribnici dné 27. januarja 1846. leta. Šolal se je v Novem mestu in v Zagrebu, kjer je kot gimnazijski dijak smrtno obolel. Toda njegove ure se tedaj še niso iztekle in ozdravel je tako temeljito, da se ga do zadnjega časa ni lotila nobena bolezen in da v svojem več kot 30letnem službovanju ni zamudil niti ene ure v šoli. Po dovršeni učiteljski pripravnici 1868. leta je bil nastavljen kot

učitelj v Polomu na Kočevskem. Od tu je bil po preteku dveh let prestavljen za podučitelja na Ig, kjer je pod vodstvom znanega in prerano umrlega Frančiška Govekarja deloval eno leto. 1871. leta je bil imenovan učiteljem na Črnučah, kjer je bil zopet le dve leti in se je 1873. l. preselil v Šent-Vid nad Ljubljano. Tu mu je bilo odločenih nekaj več let v delovanje, služboval je namreč tu do 1882. l. Tega leta pa se je preselil na svoje zadnje mesto v Gorenji Logatec, kjer je skoraj 18 let deloval kot marljiv učitelj in uzoren voditelj. Bil je splošno ljubljen in spoštovan, ker je bil v resnici blag značaj in veren katoličan. V najlepših letih je bil, ko je previdnost božja sklenila poklicati ga v boljše življenje, da prejme zaslužen plačilo za svoje plodonosno delovanje. Toda preje ga je Bog hotel poskusiti še v potrpežljivosti. Mučna bolezen ga je položila na posteljo. Več mesecev je trpel grozne bolečine, a tako potrpežljivo, da so se vsi čudili. Upal je pa tudi še skoraj do zadnjega, da zopet ozdravi; toda nit njegovega življenja je potekla in dné 26. januarja t. l. je mirno v Gospodu zaspal. Rajni je bil trikrat oženjen in je zapustil vdovo s 6 otroki, izmed katerih so 4 še nepreskrbljeni. Dnó 29. januarija smo ga položili k večnemu počitku. Kjub neugodnemu vremenu je prihitelo do 30 tovarišev-učiteljev, s c. k. okr. šol. nadzornikom g. I. Thuma na čelu, da ga spremijo na zadnji poti. Dolenjelogaški pevci so mu pod vodstvom učitelja g. Al. Pina zapeli pred hišo, v cerkvi in na grobu troje žalostink. Dolg mrtvaški sprevod in osem krasnih vencev je pričalo, kako ljubljen in spoštovan je bil od vseh, ki so ga poznali. Zapuščena vdova, osiroteli otroci, tovariši. prijatelji in vsi, ki so te poznali, dragi Ivan, žalujemo po tebi; toda tolažimo se z besedami:

„Da vid'mo v raju večnem se,
Nad zvezdami!“

—a—

Štajersko. (Organizacija jungovcev.)
Bravce Slov. Učitelja bi vtegnilo zanimati, kako je med učiteljstvom po Štajerskem že razširjena stranka socialnodemokraških jungovcev. Podatki so posneti po „Steierische Schul- u. Lehrer-Zeitung“ z dné 5. novembra 1899. — Glasom tega poročila je sedaj organizovanih 353 učiteljev in učiteljic v „jungovski“ stranki, med temi je 217 Nemcev in 136 Slovencev. Čudno je, da so tudi učiteljice v tej stranki primeroma številno zastopane. Šteje jih 75 za svoje člane. — V zgornjem Štajerju, to je v okolici, kjer Horvateka najbolj poznajo, je samo 98 jungovcev, v srednjem jih je 111, v spodnjem 144 (beri: sto oštiriinštirdeset). Največ jih je v ptujskem okraju (39); zdaj jih šteje morda še več. Okraji: Ljutomer, Gorenja-Radgona in Šoštanj jih nimajo doslej še nič. — Vsak član jungovske stranke mora plačati na mesec po 20 h; toda sam ptujski okraj je poslal preteklo leto Horvateku nad 80 K. — Dobro so mu plačali tisti dve uri trajajoči govor v preteklih počitnicah! Slovensko učiteljstvo je plačalo doslej 300 K v blagajno jungovske stranke. Glavni njen agitator Horvatek je imel ob počitnicah lanskega leta 12 shodov, pri katerih je navduševal učiteljstvo za svoja demokraška načela. Bil je tudi v Ljubnem, Celju, Rogatcu, Ptuju, Mariboru in Gorenji-Radgoni. Prihodnje leto zopet namerava prepotovati deželo in nabirati nove muhe na svoje limanice. Morda se bode do tedaj vendar že marsikomu zjasnilo, kako pogubno je to jungovsko gibanje slovenskemu učiteljstvu. — Doslej se jih je žalibog mnogo dalo pridobiti praznim frazom plačanih agitatorjev. Zlasti so v nekaterih krajih predsedniki učiteljskih društev pospeševali jungovstvo, omogočili Horvateku zborovanja, in nabirali podpise za jungovske resolucije. T. S.

Slovstvo.

Narodni koledar za navadno leto 1900. Tiskala in založila „Narodna tiskarna“ v Gorici. — Poleg strogo koledarske vsebine ter insektov nahajamo v tem „Koledarju“ najvažnejše poštne določbe, lestvice za pristojbine kolek, tabele za obresti, vozni red poštne zvez na Goriškem, in k sklepu na 76 straneh štiri zabavno-poučne prevode: „Drag spomin“, „Turško gospodarstvo“, „Božično drevesce“ (vse tri česki spisal V. Kosmak) pa „Župani“ (odlomek —; bolgarski spisal T. G. Vlajkov-Veselin).

Oblika knjižice je priročna, navedena vsebina praktična, jezik pripovednih slovanskih prevodov lep, smer taistih — zdrava! —

Vvod v narodno gospodarstvo. Po Maurice Blockovi knjigi: „Petit manuel d'économie pratique“ uredil Vekoslav Kukovec. V samozaložbi. Tisk tiskarne sv. Cirila v Mariboru. — Hvalevredno je zanimanje g. pisatelja za sedanje naše vitalne težnje po napredku v narodnem gospodarstvu. Knjižici se vidi, da je prirejena iz ljubezni ter navdušenja do stvari. Beseda v nji je jasna, gladka, preprosta, domača. Žal samó, da je prešinjena z idejami industrijalnega, t. j. menčestersko-liberalnega zistema ter na nekaterih mestih z jako — zastarelim duhom, da ne rečemo družega. Gospod pisatelj, ki ima srcé za naše gospodarske potrebe, naj le pridno proučuje, zlasti preobrat, ki se je izvršil na narodnogospodarskem polju v zadnjih desetletjih, in videl bode, da bode dospel v mnogih stvareh tudi on sam do drugačnih nazorov, kot jih je posnemal v svojem „Vvodu“ po M. Block-u!

Lovor. Zabavno-pučni list. Tečaj I. U Zagrebu 1900. Br. 1., 2. Urednik, lastnik i izdavitelj: Ivan Tomašič. — Hrvati so zeló

podjetni na literarnem polju. Vedno novih slovstvenih pojavov je opazati med njimi. Zlasti leposlovni-poučni listi jim nekako kar rasto iz tál. Letos se je pridružil njih številu „Lovor“. Ta list obeta svojim čitateljem najraznovrstnejšega čtiva, dà, ako naj govorimo odkrito —: celó nekoliko preobsežne se nam zde njegove obljube. Prinašal bode „izvirne i prevedene zabavne radnje (pjesme, priče, pripovietke, novele, drame itd.) uzgojne vriednosti; beletrističkom štílom pisane poučne radnje, naravi općenite, a iz raznih grana nauke i umjetnosti; izvještaje o cjelokupnim kulturnim prilikama, dakle o: književnosti, glasbi, pjevanju, slikarstvu, kiparstvu i graditeljstvu itd., o narodnom gospodarstvu, obrtu, trgovini, industriji, geografskim, klimatskim, etnografskim folklorističkim, naravoslovnim odnošajima itd. itd. naroda hrvatskoga u domovini i naseljenoga izvan nje, te svih slavenskih i kulturno naprednjih neslavenskih naroda; ocjene najvrednijih književnih djela hrvatskih i stranih itd. itd. . . .“

Prvi dve številki sta urejeni zares po tem obširnem programu. Mnogo raznovrstne vsebine podajati. Zlasti bogat je „Kulturni vjestnik“. V njegovih predalih se ocenjuje v 2. št. tudi Antun Aškerc. Ocení se pa vidi, da jo je spisal eden slovenskih dekadentov. Kadí se zopet Aškercéva „filozofija“, njegova naga umestnost (v „Aglaji“) ter njegova „tolerantnost“ in „slobodoumnost“. Opozarjamo uredništvo, naj ocenam naših dekadentov (ako jih bode prejelo še več) nekoliko pretipljuje srcé in obisti — če mu je na tem, da podaja o naših novejših slovstvenih pojavih objektivnih sodbá! —

— ab —

Šolske vesti.

Izpremembe pri učiteljstvu. Začasna učitelja-voditelja. Alojzij Potočnik na enorazrednici v Gribljah, Anton Krže na enorazrednici na Gori in začasna učiteljica na ljudski šoli v Semiču Albina Golob so imenovani definitivnimi. — G. France Mlakar, učitelj v

Trebelnem je prideljen ljudski šoli v Šent Rupertu v službovanje.

Razpisane učiteljske službe. Na Kranjskem. — Na petrazrednici v Ribnici je razpisana služba učitelja v stalno oziroma začasno nameščenje. Prošnje do 29. februvarija na c. kr. okr. šolski svet

v Kočevju. — Na enorazrednici v Zalogu je oddati stalno ali začasno mesto učitelja - voditelja. Prošnje do 17. februvarija t. l. na c. kr. okr. šolski svet v Kamniku. — Na dvorazrednici v Dolu drugo učno mesto v stalno nameščenje. Prošnje do 17. februvarija na c. kr. okrajni šolski svet v Kamniku. — Na četverorazrednici v Gor. Logatcu služba nadučitelja v stalno nameščenje. Prošnje do 27. februvarija na c. kr. okr. šolski svet v Logatcu. — Na enorazrednici v Robu je z nova razpisano mesto učitelja - voditelja v stalno event. začasno nameščenje. Prošnje do konca februvarija na c. kr. okrajni šolski svet v Kočevju.

Na Štajerskem. Po eno učiteljsko mesto je stalno namestiti pri Veliki nedelji; Sv. Miklavžu; pri sv. Tomažu, šolski okraj Ormož; pri sv. Marjeti nižje Ptuja in na deški šoli ptujske okolice. Vsa mesta s plačo III. plačilne vrste in prosto sobo. — Na trirazrednici v Vuzenici (okraj Marenberg) učiteljska služba z dohodki II. plačilnega razreda. Prošnje do 28. svečana. — Nadučiteljska mesta so razpisana v Konjicah, v Slivnici (šolski okraj Šmarije), v Črešnjicah (šolski okraj Konjice), v Frankolovem (šol. okraj Celje). Prošnje do 10. sušca t. l. — Šola pri sv. Duhu nad Lučanami ni v III., temuč II. plačilnem razredu. S tem zadnjo pomoto popravljamo.

Iz c. kr. mestnega šolskega sveta Ljubljanskega. V redni seji dne 19. januarija sta bila nastavljena mestna učitelja Leopold Armič in Josip Cepuder kot učitelja na šolskih delavnicah in se je sklenilo, da se jima zato izposluje postavni honorar. — Prošnja „Ljubljanskega učiteljskega društva“, naj se preosnuje pravno

razmerje učiteljstva, se predloži deželnemu šolskemu svetu s priporočilom za ugodno rešitev. — Sklene se, da se hospitacije v mestnem šolskem okrožju pripusté in ukrene, kar je potrebno, da se vpeljejo. Na predlog c. kr. okr. šolskega nadzornika, prof. Fr. Levca, se sklène vložiti prošnjo na deželni šolski svet, da se določila o snovanju meščanskih šol izpremené in sicer v tem zmislu, da prevzame ljudsko-šolski zaklad izplačevanje aktivitetne doklade in stanarine za meščanske učitelje v Ljubljani. Slednjič je bilo rešenih več osebnih zadev.

Nove šole. V Špitaliču (okraj Kamnik) se bode mesto sedanje šole za silo ustanovila enorazrednica. — V Loškem potoku se bode gradila nova štirirazrednica.

Novi udje c. kr. okrajnih šolskih svetov na Goriškem. Deželni odbor je imenoval udom c. kr. okr. šolskih svetov: za okraj goriške okolice gg. Andreja Kocijančiča, posestnika v Podgori in Franca Gruntarja, posestnika in župana v Šmarjah; za tolminski okraj g. Oskarja Gabrščeka, deželnega poslanca in župana v Tolminu in g. Fr. Jeretiča, posestnika v Kobaridu; za sežanski okraj gg. Josipa Fabijanija, posestnika in župana v Kobdilju in Antona Muho, deželnega poslanca in posestnika v Lokvi; za gradiščanski okraj gg. vit. Antona Dottorija, posestnika in dež. poslanca v Bonkah in Antona Chiozza, posestnika v Škodovaki.

Objava. G. Ignacij Križman, nadučitelj v Dornbergu, objavlja v „Gorici“, da je utok gledé petletnice po zadnji regulaciji plač za učiteljstvo goriško-gradiščanskega okraja ugodno rešen.

Drobtine.

Prya številka „Slov. učitelja“ je že pošla. Novim naročnikom še lahko postrežemo z 2. in 3. številko.

Tužna Istra. Žalostne razmere, ki vladajo pri šolstvu v Istri, so splošno znane. Še pretečeno leto je bilo tamkaj okoli 20.000 otrok brez rednega šolskega pouka. Na mnogih krajih, kjer ni učiteljev, poučujejo duhovniki. Zlasti se trudijo, da rešijo slovensko-hrvaške otroke iz grabežljivih rok italijanskega društva „Lega nazionale“, ki jih skuša potujčiti. — „Učit. Tovariš“ pa nima družega opravila, kakor da blati rodoljubno istrsko duhovščino v nesramno-predrznih dopisih iz Istre in skuša zanetiti razpor med učiteljstvom in duhovščino, ki ondi delujeta še v lepi slogi. Kakor poroča „Slov. List“, bode društvo isterskih učiteljev dopisunu „Učit. Tovariša“ izreklo svojo grajo, in — ako sramotni napadi ne prenehajo — pretrgalo zvezo z liberalnimi učitelji pri „Zavezi“.

Protijungovsko gibanje na Štajerskem. Slovenjegraško učiteljsko društvo se je soglasno izreklo za program mariborskega shoda krščansko-mislečih učiteljev in obsodilo pogubonosno počenjanje jungovcev.

Žalostna smrt. Lansko jesen se je v nekem hôtelu na Dunaju ustrelil neznan tujec, ki se je javil kot slikar Kvartiš iz Gradca. Sedaj so dognali, da je bil samomorec vpokojeni učitelj Ivan Brinšek iz Šmarja pri Jelšah.

Slovensko-katoliško društvo učiteljic v Gorici. To marljivo in blagodejno delujoče društvo je imelo 28. januarja svoj redni mesečni shod. Duhovni voditelj, g. dr. Jos. Pavlica, je pokazal v svojem govoru, kako potrebno je, da mlade učiteljice, v dôbi, ko zapusté izobraževališče in stopijo med svet v dobrem društvu

dobé potrebna navodila in oporo za svoje delovanje. Opozarjal je tudi na dunajsko in češko katoliško društvo in opominjal učiteljice k pobožnosti in vstrajnemu delovanju. — Predsednica je opomnila društvence na lep sestavek prevz. knezoškofa ljubljanskega o šoli in učiteljstvu, ki je bil natisnjen v „Slov. Učitelju“. Nato se je vršila volitev novega odbora. Za predsednico je bila zopet izvoljena gospica Mirka Holzinger pl. Weidich, za blagajničarico gospica Dela in za tajnico gospica Lavoslava Koršič. Predsednica je priredila za tekoče šolsko leto društvencam nadaljevalna izobraževalna tečaja in sicer za aritmetiko v c. kr. ženskem učiteljišču, za prirodoslovje v fizikalnem kabinetu c. kr. gimnazije; oba pod izvrstnim vodstvom gospoda Antona Šantelja, c. kr. profesorja.

Moderna šolska mladina. Moderno šolsko mladino imajo tudi na Laškem. Modernizirali so jo s tem, da so duhovnika pognali iz šole ven. Krščanski nauk je na normalnih šolah sicer obligaten predmet, toda poučuje ga učitelj-laik, ki je v neredkih slučajih framasonsko, skoro vedno pa liberalno nadahnen. Kakó se potem tú poučuje krščanski nauk, ve se samo ob sebi, a povedó tudi vspehi. Otroci iz državnih ljudskih šol so popolni ignoranti v resnicah sv. vere. Vprašaj učenca teh šol, kdo je bil Garibaldi, Mazzini, Cavour, to ti vé natanko; a vprašaj ga, kdo je Bog Oče, Bog Sin, Bog sv. Duh, čakal bodeš odgovora zastonj! Vse, kar se učé kršč. nauka, je nekaj svetopisemskih zgodb, katere pa jim je učitelj-laik tudi še razlagal in zavijal, kakor se mu je baš zdelo... In sadovi? Izprijenost, surovost, podivjanost! Toliko mladoletnih zločincev, kot na Laškem, je samo še na Francozkem,

kjer v javnih državnih šolah tudi „izhajajo“ brez krščanskega nauka. In da upoštevamo samó navadno omiko! Pojdi n. pr. duhovnik v Rimu po predmestju „Vittorio Emanuele“, skozi tisto razcapano mlado druhal, ki je najpristnejši sad moderne krščanstvu sovražne vzgoje — paglavška psovanja se vsipljejo nanj redno, največkrat pa tudi — kamenje...! S tako lučjo omike in svobode sveti vzgoja brez Boga! In pri nas — ponavljali bomo vedno in neustrašeno to, kar je pribito dejstvo — pri nas se je tudi že čul klic: „N a b o ž e n s t v o v e n i z š o l e!“ Da, naboženstvo iz šole — surovost in podivjanost pa v šolo, v mladino in po nji v vse sloje človeške družbe! Komur je to prav — ta je izgubil razum!

Otroška veselica na šoli družbe sv. Cirila in Metoda v Trstu. Na Svečnico je priredilo učiteljstvo deške štirirazrednice sv. Cirila in Metoda pri sv. Jakobu v Trstu v prostorih tržaške čitalnice jako lepo in zanimivo otroško veselico, pri kateri so sodelovali izključno gojenci omenjene šole.

Ljutomersko učiteljsko društvo je v svojem zborovanju dne 4. jan. t. l. sprejelo soglasno sledeče resolucije: 1. Mi se izrečemo proti temu, da bi se verski pouk odpravil iz šole, kakor to zahtevajo nekateri nemški (in slovenski op. ured.) učitelji. 2. Internacijonalizem (mednarodnost) na narodno-šolskem polju smatramo pogubljivim za razvoj narodnega šolstva; za to izstopi ljutomersko učiteljsko društvo iz nemške štajerske učiteljske zveze „Lehrerbund“. — Te resolucije so vse hvalevredne, toda nasproti jungovskim naporom ne zadostujejo. Treba je krepke krščanske organizacije med učiteljstvom!

Analfabeti v slovenskih deželah. V preteklem letu je bilo v slovenskih

deželah analfabetov: na Štajerskem 10%, na Koroškem 13%, Goriškem 21%, Kranjskem 23%, v Trstu 18%, v Istri 48%. Te številke, ki smo jih povzeli iz „Slov. Lista“, se nekoliko razlikujejo od podatkov, ki smo jih zadnjič priobčili.

Nemci pri delu. Štajerski deželni odbor je nedavno izločil Ormož iz dosedanjega šolskega okraja in dovolil ustanovitev nemške dvorazrednice s samostojnim šolskim okrajem. Pritožbo slovenskih občin zoper ta odlok je sodišče zavrnilo. Sedaj dobí slovenski kraj Ormož popolnoma nemško šolo.

Šolstvo v evropskih državah. Najbolj razvito šolstvo ima Švica, kjer pride ena ljudska šola na 315 prebivalcev; za njo Norvežka in Švedska, kjer pripade na 320 oziroma 440 prebivalcev po ena ljudska šola. — V Avstro-ogrski štejejo 38.100 ljudskih šol, in pride na posamezno šolo 1310 prebivalcev ali 144 učencev. — Najbolj žalostne so razmere v Bulgariji in Srbiji, kjer pride komaj na 2820 prebivalcev po ena ljudska šola in je med 1000 rekruti 793 analfabetov.

Učiteljska béda v Italiji. Po listih je krožil zadnje tedne naslednji prigodek in jasno osvetljuje žalostno stanje učiteljstva v Italiji. Nek enajstletni deček je prišel v poslopje naučnega ministerstva v Rimu in prosil, da bi smel govoriti z ministrom Baccelijem. Služabnik ga sprva ni hotel pustiti v sobo. Še le ko je deček zatrjeval, da mora govoriti z ministrom v važni zadevi, mu je bil vstop dovoljen. Ko je stal pred ministrom, je začel pripovedovati, da je prišel iz mesta Palermo, da od včeraj že ni vžil družega, kakor košček sira in kruha, in da je osiroteli sin nekega ljudskega učitelja. Prosil je ministra, naj ga sprejme v kako državno sirotišnico. Dečkovo pripovedovanje je ganilo mi-

nistra in podelil je dečku prosto mesto na državnem zavodu v Palermu. — To je bil dogodek, kterega so priobčevali te dni tudi liberalni in jungovski učiteljski listi. Res drastično označuje razmere, ki vladajo v srečni Italiji. — Mi bi temu dogodku le še pristavili, da je v Italiji vpeljana tista „svobodna šola“, od katere pričakujejo naši liberalci in jungovci ves spas. Torej „svobodna“ šola in vendar tolika beda. Kako se to strinja?

Šolstvo pri Burih. Ko so bili l. 1866. Avstrijci pri Kraljevem gradu od Prusov premagani, se je reklo, da je nemški učitelj premagal avstrijskega. Ko so bili l. 1870. in 1871. Francozi od Nemcev tepeni, so baje zopet zmagovali nemški učitelji nad francozkimi. Sedaj Buri hudo pretepajo Angleže. Zato ne bode odveč, ako si ogledamo šolstvo in učiteljstvo pri Burih, ki je tudi nekoliko pomagalo vzgojiti sedanji junaški rod. — Pred vsem je treba konstatovati, da so južnoafrikanske republike strogo verske, (seveda protestantovske, kakor velika večina prebivalcev). V ljudskih šolah je pouk omejen na najpotrebnejše tvarine: čitanje, pisanje in računanje. Ta pouk podajajo ali sami stariši, ali hišni učitelji, ali pa državni stalni in potujoči učitelji. Državnih šol je bilo zadnja leta 400 in te šole je obiskovalo 8250 učencev. Stroški za šole so znašali 950.000 gld. na leto. — Tudi katoliške šole kažejo lepe uspehe. Sedaj je 12 ljudskih katoliških šol, katere obiskuje 720 učencev in 820 učenk, in 4 višje šole s 450 dijakov.

Kedaj raste človek? Zdravnik doktor Smith je ugotovil, da človek najbolj raste med spanjem v ponočnih urah. Mladenci se najkrepkeje razvijajo v sedemnajstem letu, deklice pa v štirinajstem. — Po zimi rastejo otroci manj kakor po leti. Od aprila do julija rastejo, pa izgublajo na telesni teži. Od julija do novembra ne

rastejo prav nič, pač pa pridobivajo na teži veliko.

§ 24 in Bavarska. Omenjeni paragraf našega ljudskošolskega zakona prepoveduje v šoli vsako telesno kaznovanje. Tudi v „Učit. Tovarišu“ se nekdo zelo ogorčeno izraža zoper palico v šoli. No, morebiti mož v praksi milejše sodi, morebiti celo sam včasih v sveti jezi zgrabi za leskovko in . . . , toda nočemo natolcevat in ovajati. Resnica je, da še v naši prosvitljeni dobi, ki kar prekipeva samega človekoljubja, v marsikteri šoli vlada starodavna in častitljiva — palica. Nedavno je najvišje sodišče v Monakovem učiteljem prisodilo pravico, da smejo svoje učence telesno kaznovati tudi izven šolskih prostorov.

„Višje moči“ pri novoletnem avanzovanju. „Učit. Tovarišu“ zadnji učiteljski advancement ni všeč. Izpodtika se zlasti nad zadnjimi štirimi „pomaknjenci“, ki so preskočili kar po 50, 60 in celo 70 prednikov. Ko prerešeta vse vzroke, ki bi vtegnili biti merodajni pri takem izrednem „pomaknenju“, pride slednjič do zaključka, da so morale tu delovati višje pomoči. Mi ne bodemo preiskovali, ima li pisec prav ali ne. Toda vprašali bi, kakšne „moči“ so pa dvignile g. Luka Jelenca extra statum v drugi plačilni razred. Prosimo točnega odgovora!

Šolski kongres na Francoskem. Povodom svetovne razstave bode zboroval od 2. — 5. avgusta v Parizu kongres za ljudske šole. Po programu, ki se že razpošilja, bode imel pet odsekov. — Prvi odsek se bode bavil s poukom o hišnem gospodinjstvu; drugi bode razpravljal obiskovanje šol; tretji o нравni vzgoji mladine, četrti o višjem šolskem pouku, peti o nadaljnem izobraževanju mladine, ki je iz šole odpuščena. Kongresa se morejo vdeležiti le tisti, ki delujejo na šolah ali

sploh pri šolski upravi. Shod se bode vršil v prostorih slavnega vseučilišča „Sorbonne“.

Novi šolski zakon za Dansko odreduje: 1. da noben razred ne sme imeti več kakor 35 učencev; 2. da se morajo izdelati posebne določbe glede števila šol, učiteljske plače, časa za šolski pouk, učnih predmetov i. t. d.; 3. da učitelji uživajo plačo 900 K ali 1000 K, ki se povišuje do 20 službenega leta na 2000, 2200 in 2.400 K. Učiteljice dobivajo 700, oziroma 800 K, ki se jim s časom poviša na 1.400 do 1.500 K; 4. da mora šolska komisija v vseh stvareh, ki se tičejo šole in pouka, poslušati svet šolskega upravitelja.

„Škola“.

Bosenski učitelji so imeli nedavno sestanek v Sarajevu, da se dogovoré gledeboljšanja svojega gmotnega stanja. Odposlanstvo tega sestanka je izrazilo ministru Kalayu svoje želje in prošnje. Minister jim je prijazno obetal, da se hoče ozirati nanje.

Učiteljski dobrotnik. Ruski književnik A. C. Čehov hoče osnovati na Krimu

poseben zavod za siromašne in penzionirane učitelje.

„Škola“.

Madžarstvo v Reki. V Reki prebiva okoli 20.000 Hrvatov, poleg 13.000 Italijanov in Madžarov. A vendar Hrvatje nimajo niti ene hrvatske šole, temuč vse so italijanske in madžarske. Da, v državnih in mestnih šolah se hrvrščina ne poučuje. V šolskih spričevalih stoji sicer napisan „ilirski“ jezik, toda poučuje se ne. Res žalosne razmere!

Katoliška učiteljska zaveza bode izdala z novim šolskim letom koledar za učitelje in katehete. Obsegal bode poleg navadne koledarske vsebine tudi katalog za učence in najznamenitejše stvari iz raznih znanstvenih strok.

Spomenik trem ljudskim učiteljem so odkrili v mestu Laon na Francoskem. Vsi trije so padli v francosko-pruski vojski. Enega izmed njih so Prusi ubili pred šolo, ker jim ni hotel na njihovo zahtevo dati zemljevida ondotnega okrožja. Slovesnega odkritja se je vdeležilo mnogo učiteljstva, odličnih dostojanstvenikov in prostega naroda.

Listnica uredništva:

Pisec članka „Bauernnoth“ naj prijavi svoje ime. — Č. g. predstojnik š. br. v Gorici. Vaš spis smo prejeli. O priliki porabimo. Več pismeno.

Listnica upravnštva:

Zadnji čas nam prihaja veliko reklamacij, akoravno se list točno razpošilja. Ne vemo, kaj je vzrok, da ga naročniki ne dobé? Skušali bodemo poizvedeti. Prosimo potrpljenja!

„Slovenski učitelj“ izhaja dvakrat na mesec (1. in 15.).

Cena mu je na leto 5 K, na pol leta 2 K 50 h.

Urejuje in izdaje: Fran Jaklič, učitelj. — Oblastim odgovoren: Ivan Rakovec.
Rokopisi, naročnina in reklamacije naj se pošiljajo: Uredništvu „Slovenskega učitelja“ v Ljubljani.